

Boek

'Want we hebben allemaal de morgen', ISBN 978 90 8954 990 7, 255 pagina's €17,50. Te koop via www.elikser.nl of (online) boekhandel

Paula Irik (l) en Irene Kruijssen (geportretteerd voor een schilderij van Carolina Paulussen).

FOTO WIM EGAS

Dementees, taal vol broze wijsheid

Ron Amesz
r.amesz@hollandmediacombinatie.nl

Zaandam * Op tafel bij Irene Kruijssen ligt een stapeltje flyers en boeken. 'Want we hebben allemaal de morgen' is de titel van het boekwerk en het gidst je door de geest en het leven van mensen met dementie. 'Dementees' noemen Paula Irik en Irene Kruijssen de taal die gesproken wordt door mensen die langzamerhand de directe verbondenheid met de dagelijkse wereld kwijtraken, maar toch nog voldoende woorden vinden om hun gevoelens en ideeën over te brengen. Soms raar, zonder bijzonder of mysterieus, maar vol levenswijsheid en bovenal ook nog vol poëzie. Auteurs Paula Irik (65, uit Amsterdam) en Irene Kruijssen (52, uit Zaandam) hebben gezamenlijk al meer boeken uitgebracht. Paula is een kei in schrijven, Irene tovert met muziek. Ze zijn zelf werkzaam in de ouderenzorg: Paula als geestelijk verzorger; Irene als muziektherapeute. Vijftien jaar geleden leerden ze elkaar kennen in een verpleeghuis. Voor Paula nadert nu het pensioen, maar ze zijn vriendinnen voor het leven. Ze vullen elkaar aan, buiten soms over elkaars woorden heen maar houden altijd de kern van hun betoog aan. De liefde voor elkaar en voor mensen met dementie spat eraf. Of mensen met dementie nu in een grootschalig project wonen of in

een kleinschalig huiskamerproject, voor het tweetal blijft het een verpleeghuis, een eindstation. Niets meer, niets minder. Met muziek en woorden gaan Irene en Paul het gesprek aan met de bewoners. Over vroeger, over kwetsbaarheid (waarbij ze ook zichzelf kwetsbaar durven opstellen), over verlangens. Ook als taal zijn grenzen kent en het moeilijk is om woorden te vinden, blijven ze in rechtstreeks contact met de bewoner. Mensen met dementie zijn eerlijk in hun reacties en heerlijk direct in een taal met eigen leesregels, die aanzet tot nadenken. Veel publicaties gaan alleen maar óver mensen met dementie. Dit boek is geschreven in contact mét mensen met dementie. Het omarmt ze en laat ze volop aan het woord. Vanaf het begin van hun samenwerking noteren ze uitspraken

(altijd met toestemming van degene die ze uitsprekt) die ze tijdens hun werkzaamheden horen. Het leven verwoord in kernachtige uitspraken, die je verbazen of die je soms doen fronzen. Ze verzamelden deze 'pareltjes', verspreidden ze in mailberichten aan het verzorgend personeel en de zinnen hebben als basis voor hun onderzoek gediend. Nu verspreiden ze deze pareltjes via nieuwsbrieven, LinkedIn en publiceren ze in boekvorm. „Dementie is een rot ziekte. Iemand met dementie wordt door de ziekte gevangen gehouden. Maar er is nog contact mogelijk”, schrijven ze. Het boek is een handreiking (met volop voorbeelden) voor naasten, gebaseerd op uitgebreid onderzoek en volop inbreng van betrokkenen uit de directe omgeving van mensen met dementie. Geen boek om als roman snel door te lezen, maar wel een gedegen

‘We hebben allemaal de morgen’

werk en met verrassende teksten. Het boek geeft ook ruggensteun aan partners en mantelzorgers die hun dierbare nog thuis kunnen verzorgen. Irene pakt de gitaar en zingt samen met Paula aan tafel het lied „Kijk eens naar uw handen sterk en lief en zacht, ze hebben in het leven heel veel goeds gebracht.” Zo doen ze het ook in hun bijeenkomsten met bewoners. Als ze het zingen, zien ze de bewoners (ook al zijn die misschien in zichzelf gekeerd) eerst naar hun handen kijken en zich vervolgens openstellen voor wat er allemaal gebeurt. En dan gaan ze in gesprek. „Dementie is soms net Russische roulette”, verwoordt Paula, „Het vernietigt, het ontregelt, het is onoplosbaar en het verrast.” Maar er is nog zoveel meer. Ook als mensen met dementie in een verpleeghuis verblijven verdienen ze nog volop waardigheid en zelfs toekomst. Niet voor niets noemen de auteurs hun boek „Want we hebben allemaal de morgen”, want mensen met dementie kijken ook vooruit, hoe dichtbij hun toekomst ook is. Wie luistert naar iemand met dementie moet vaak leren omdenken, omluisteren eigenlijk, om de bood-

schap te begrijpen. Een taal van broze wijsheid. Onbevooroordeeld. De uitspraken in het boekje hebben een eigenheid die soms buiten de reguliere omgangstaal staat maar volstrekt de waardigheid van de mens achter de dementie bevestigt. En ze geven de veranderingen aan die deze mens doormaakt. Van de week hoorden ze nog: 'Ik ren altijd in mijn haast' (van een dame die heel nodig naar het toilet moest). Of 'Ik heb de draad niet helemaal'. Door bezuinigingen en economische keuzes is er in de hedendaagse zorg soms te weinig aandacht voor de bewoners, zijn er te weinig handen. Irene: „Deze ziekte snoeit de mensen terug. Maar het is elke dag weer een ontdekkingsreis.” Het is soms balanceren op een koord van de mogelijkheden. De levenswijsheden geven aan dat er nog toekomst is. Het is goed om te weten welke rituelen iemand heeft, wat hun geschiedenis is, of iemand een avondmens. Het gaat om verbindingen: „Dat de mensen weer met zichzelf verbonden raken, met hun verleden, met elkaar, met de mensen in de zorg, maar ook met hun bronnen van kracht: hun familie, hun werk, hun religie of bijvoorbeeld hun geloof in het socialisme.” En, hoe verrassend, mensen met dementie leven op als er gezongen wordt. Dus zo komen gedachten en muziek weer samen en schuiven Irene en Paula weer aan bij de bewoners voor hun intensieve maar mooie werk.

Citaten uit boek 'Dementees'

Een willekeurige greep uit de uitspraken in het boek:
* 'Muziek maakt je ernstig blij'
* 'Het mooiste is, als ik alles herinner, dan val ik in tranen'
* 'Ik ben nog jong, maar dat zie je niet meer'
* 'We kunnen wel altijd een Weesgrogroetje bidden en een kruisje slaan, maar lol zit er niet altijd in'
* 'Nee, ik heb geen pijn aan mijn been, ik heb pijn aan mijn geluk'

* 'Oma's, daar kwamen wijze woorden uit. Menselijkheid, zeg ik altijd. Dat is niet te koop. Niet dat gedraai: een, twee, drie, bom!'
* 'Gezond en vol rust. Ach, die rotte rand van onrust'
* 'Als je stil bent, dan hoor je de avond ademen'
* 'Het hele weer dat chagrijnt een beetje'
* 'Als je iets geniet in wat je doet, dan is het altijd leuk en goed.'